

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

פרשנות מוסרית מבית מדרשו של רמב"ן הרב יובל שרלו

רמב"ן בראשית פרק ו

(ב) בני האלהים - בני השרים והשופטים, לשון רש"י, וכך הוא בבראשית רבה (כו ה). אם כן יספר הכתוב, כי הדיינים, אשר להם לעשות המשפט, בניהם עושים החמס בגלוי ואין מונע אותם: כי טובות הנה - כמו כי תראה חמור שונאך (שמות כג ה), כי יקרא קן צפור לפניך (דברים כב ו), כאשר הנה טובות יקחו אותן להם לנשים באונס. וספר הכתוב החמס, ואמר עוד "מכל אשר בחרו", להכניס הנשואות לאחרים. אבל לא הזכיר הכתוב האיסור בהם בפירוש, ולא נגזר עליהם העונש רק על החמס, לפי שהוא ענין מושכל איננו צריך לתורה:

רמב"ן בראשית פרק ו

(יג) חמס - הוא הגזל והעושק. ונתן לנח הטעם בחמס ולא הזכיר השחתת הדרך, כי החמס הוא החטא הידוע והמפורסם. ורבותינו אמרו (סנהדרין קח א) שעליו נתחתם גזר דינם. והטעם מפני שהוא מצוה מושכלת אין להם בה צורך לנביא מזהיר, ועוד שהוא רע לשמים ולבריות. והנה הודיע לנח החטא שעליו בא הקץ הגיע הצפירה

רמב"ן דברים פרק כב

כי יקרא קן צפור לפניך - גם זו מצוה מבוארת מן אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (ויקרא כב כח). כי הטעם בשניהם לבלתי היות לנו לב אכזרי ולא נרחם, או שלא יתיר הכתוב לעשות השחתה לעקור המין אע"פ שהתיר השחיטה במין ההוא, והנה ההורג האם והבנים ביום אחד או לוקח אותם בהיות להם דרור לעוף כאלו יכרית המין ההוא....

רמב"ן דברים פרק כג

ונשמרת מכל דבר רע ... והנכון בעיני בענין המצוה הזאת, כי הכתוב יזהיר בעת אשר החטא מצוי בו והידוע במנהגי המחנות היוצאות למלחמה, כי יאכלו כל תועבה, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו אפילו בניאוף וכל נבלה, הישר בבני אדם בטבעו יתלבש אכזריות וחמה כצאת מחנה על אויב ועל כן הזהיר בו הכתוב, ונשמרת מכל דבר רע ועל דרך הפשט היא אזהרה מכל הנאסר...

רמב"ן בראשית פרק טז

חטאה אמנו בענוי הזה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני הענוי: ותענה שרי ותברח מפניה